

SAMOPROCJENA RODITELJSKE KOMPETENCIJE – POTICANJE POZITIVNOG ODNOSA S DJECOM¹

SELF-ASSESSMENT OF PARENTAL COMPETENCE – CULTIVATING POSITIVE RELATIONSHIPS WITH CHILDREN

Zlatka GREGOROVIĆ BELAIĆ, Nadja ČEKOLJ

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska
University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rijeka, Croatia

Sažetak

Roditeljska kompetencija uključuje različita ponašanja roditelja koja za cilj imaju postizanje svekolikog razvoja djeteta (Sanders, 1999). Milanović i suradnici (2000) ističu da je za kompetentnog roditelja važan i način na koji sebe doživljava kao osobu, u smislu da ima kontrolu nad svojim roditeljstvom te da se dobro osjeća kao roditelj. Očekuje se da kompetentan roditelj, uz posjedovanje znanja, vještina i sposobnosti koje su nužne za odgoj djece, posjeduje i određene osobine ličnosti kako bi svojoj djeci mogao predstavljati pozitivan model identifikacije (Ljubetić, 2007). Dosadašnja istraživanja pokazuju da oni roditelji koji pokazuju veću sigurnost u svoju roditeljsku ulogu su usmjereni na poticanje djetetova razvoja, odnosno češće procjenjuju da adekvatno odgovaraju na potrebe djeteta te ih rjeđe kažnjavaju (Gilmore i Cuskelly, 2008; Coleman i Karraker, 1997; prema Rogers i Matthews, 2004). Cilj ovoga rada jest ispitati samoprocjenu roditelja vlastite roditeljske kompetencije te razliku o samoprocjeni ovisno o stupnju obrazovanja roditelja i broju djece u obitelji. Za potrebe istraživanja korišten je Upitnik roditeljskog doživljaja kompetencije (Gibaud-Wallston i Wandersmann, 1978), hrvatsku verziju upitnika prevela je i prilagodila Mandarić Vukušić (2016). Navedeni upitnik sadrži 17 čestica koje mjere roditeljsko zadovoljstvo vlastitim roditeljstvom i doživljaj roditeljske učinkovitosti. Istraživanje je provedeno tijekom 2019./2020. akademske godine na prigodnom uzorku (N=86). Rezultati deskriptivne analize ukazuju na visoku samoprocjenu roditeljske kompetencije i visok stupanj povjerenja u vlastite vještine roditeljstva i znanja o tome kako biti dobar roditelj, ponajviše zbog toga što tu ulogu obnašaju dulje vrijeme. Rezultati pokazuju kako roditelji smatraju da su ispunili vlastita očekivanja u pogledu brige za svoje dijete te da je lako riješiti poteškoće s djecom ukoliko, kao roditelj, poznaje kako njegovo vlastito ponašanje utječe na dijete. Istovremeno, roditelji se većinom slažu s time da je teško biti roditelj jer ne znaju postupaju li uvijek dobro ili ne. Analizom varijance nezavisnih uzoraka utvrđeno je postojanje razlika u samoprocjeni roditeljske kompetencije s obzirom na stupanj obrazovanja roditelja i broj djece u obitelji na pojedinim česticama.

Ključne riječi: roditeljska kompetencija, roditeljstvo, odnos roditelj-djeca, stupanj obrazovanja roditelja, broj djece u obitelji

Abstract

Parental competence includes the different parental behaviour who aim to achieve the overall development of the child. It is important how parent perceive themselves as a person, sense of control over their parenthood and positive feelings towards their role. A competent parent needs to have certain knowledge, skills, and abilities fundamental for parenting. Besides, it is necessary to possess certain personality traits to represent a positive role model (Ljubetić, 2007). When parents feel confident in their parenting, they are more likely to use parenting practices that cultivate positive developmental outcomes for children, according to some research results (Gilmore & Cuskelly, 2008). In addition, there is a link between a high perception of parental efficacy and responsiveness and non-punishing behaviour (Coleman & Karraker, 1997; as cited in Rogers & Matthews, 2004). The aim of this paper is to examine and discuss parental self-assessment of their own parental competence and the difference in self-assessment depending on the level of education of parents and the number of children in the family. For the purposes of this research The

¹ Znanstveni rad je i rezultat znanstveno-istraživačkog rada na projektu „Osnaživanje obitelji za razvoj pozitivnih odnosa i obiteljskog zajedništva“ (voditeljica Jasminka Zloković, šifra: uniri-drustv – 18-6, 1132) koji je otpočeo u ožujku 2019. godine uz potporu i sufinanciranje projekta od Sveučilišta u Rijeci.

Parenting Sense of Competence Scale (Gibaud-Wallston & Wandersmann, 1978) was used. The Croatian version of the Scale is translated and adapted by Mandarić Vukušić (2016). The mentioned scale contains 17 items that measure satisfaction with parenting and sense of parental efficacy. The research was conducted on a convenient sample (N=86). The results of the descriptive analysis indicate a high level of self-assessment of parental competence and a high degree of confidence in parenting skills. At the same time, parents mostly agree that parenting is difficult considering the feeling of insecurity in their actions. The analysis of the variance of independent samples revealed the existence of differences in the self-assessment of parental competence regarding the degree of parental education and the number of children in the family.

Key words: parental competence, parenting, parent – child relationship, degree of parental education; number of the children in the family

UVOD

Biti roditelj odgovorna je i vrlo zahtjevna uloga za koju nužan preduvjet nije posjedovanje znanja i vještina, niti je potrebna ikakva diploma (licenca) (Kušević, 2009). Unatoč tome što nekompetentno obavljanje roditeljske uloge može dovesti do ozbiljnih posljedica po dijete, ne postoji sustavan proces “vježbanja” buduće uloge roditelja (Kušević, 2009). Kada se pojedinac suoči sa svojom (novom) ulogom roditelja, nerijetko poseže za onim resursima koje je usvojio učeći po modelu, odnosno promatrajući svoje roditelje. Dodatna otežavajuća okolnost za roditelje može biti i postojanje raznih mitova s kojima se roditelji suočavaju, poput onoga da je odgoj djece zabavna stvar, a u stvarnosti je odgoj djece težak posao koji uključuje puno odgovornosti, zahtijeva vještinu, dugotrajno obvezivanje i predanost (Pernar, 2010). Opravdano je zapitati se o primjerenosti i kvaliteti ishoda takvog oblika učenja pa se javlja sve veća potreba za naglašavanjem važnosti, za dijete razvojno poticajnih, roditeljskih osobina. Roditeljstvo je vrlo kompleksan konstrukt. U prilog tome ide i činjenica da objašnjavajući pojam *roditeljstvo*, autori posežu za nekoliko skupina pojmova: (I) doživljaj roditeljstva (koji uključuje odlučivanje za djecu, prihvaćanje i preuzimanje roditeljske uloge, postavljanje odgojnih ciljeva te doživljaj vlastite vrijednosti), (II) roditeljska briga (rađanje djece i briga za njihovo održanje, život i razvoj), (III) roditeljski postupci i aktivnosti koje roditelj poduzima kako bi ostvario roditeljske ciljeve i ispunio svoju ulogu te (IV) roditeljski odgojni stil (emocionalno ozračje unutar kojeg se odvijaju sva međudjelovanja roditelja i djeteta) (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). Osim toga, Belsky (1984) ističe nekoliko ključnih determinanti roditeljstva, a to su individualne karakteristike roditelja, individualne djetetove potrebe te kontekstualne uvjete stresa i potpore koji uključuju posao roditelja, bračne odnose i društvene odnose s drugim ljudima.

Posebno važna promjena kod pojedinca nastaje u trenutku kada postaje roditelj jer prisustvo djeteta uvelike mijenja ponašanje i aktivnosti roditelja, ali i njihovu vlastitu sliku o sebi, tj. subjektivan doživljaj roditeljstva (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). Čudina-Obradović i Obradović (2006) definiraju subjektivnu roditeljsku kompetenciju kao “roditeljev osjećaj koliko je sposoban i uspješan kao roditelj” (str. 246). Autori također navode da se subjektivna roditeljska kompetencija u istraživanjima definira kao skup dimenzija “samoprocjena roditeljskog znanja, vještine, lakoće odgajanja, zadovoljstva, samoučinkovitosti i samopoštovanja i osjećaj roditelja da nadzire proces odgoja” (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, str. 246). Uz subjektivan doživljaj roditeljstva povezuje se i procjena roditeljske samoučinkovitosti, koja je usko povezana s roditeljskom kompetencijom te razvojnim ishodima djeteta (Gilmore i Cuskelly, 2008). Roditeljska se kompetencija definira kao skup različitih roditeljskih ponašanja i postupaka kojima se potiče djetetov razvoj (Sanders, 1999). S obzirom na opću definiciju kompetencija kao kombinacija znanja, vještina i stavova koja pojedinca čini sposobnim za obavljanje određenog posla, roditeljska kompetencija se može promatrati kao doživljaj sebe kao roditelja koji ima kontrolu nad svojim roditeljstvom i odnosom s djetetom (Milanović i sur., 2001). Kompetentan roditelj je onaj koji zna koristiti osobne i vanjske resurse u procesu sazrijevanja djeteta (Maleš i Kušević, 2011), ali i onaj koji odgoj djeteta promatra kao izazov kojemu je dorastao (Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Mandarić Vukušić (2016) dodaje da odnos s djetetom predstavlja jedan od glavnih prioriteta kompetentnih roditelja. U skladu s tim,

kompetentan roditelj ima za cilj konstantno usavršavati svoje roditeljske vještine i raditi na poboljšanju odnosa s djetetom.

Nasuprot tome, karakteristike nekompetentnog roditelja odnose se na probleme s kojima se roditelji svakodnevno nose, kao što je sumnja u djetetove osjećaje prema roditeljima, nesigurnost u vlastite roditeljske odluke, nekonzistentnost u roditeljskim postupcima, postavljanje nerazumnih očekivanja od djeteta i sebe kao roditelja i slično (Fine i Wardle, 2001; prema Mandarić-Vukušić, 2016). Takve karakteristike nekompetentnih roditelja mogu uvelike negativno utjecati na roditeljske postupke, kao što je nesigurnost u vlastito roditeljstvo što pak može rezultirati nerazumijevanjem djeteta (Fine i Wardle, 2001; prema Mandarić-Vukušić, 2016).

U literaturi se često može uočiti da autori posebno ističu pedagošku kompetenciju kao roditeljsku kompetenciju, a koja podrazumijeva posjedovanje nužnih pedagoških i psiholoških znanja o djeci te vještine potrebne za odgoj djece primjeren njihovoj dobi i sposobnostima (Jurčević Lozančić i Kunert, 2015), ali kvalitetan odnos roditelja i djeteta (Ljubetić, 2007). Osim toga, ističu se brojni povoljni razvojni ishodi kod djece, kao što su emocionalna sigurnost, samostalnost, socijalna kompetencija i kognitivna postignuća (Belsky, 1984).

Važnost roditeljske kompetencije ogleda se i u mogućnostima prevencije potencijalno rizičnih postupaka roditelja. Naime, kada se roditelji osjećaju sigurni u svoju roditeljsku učinkovitost, vjerojatnije je da će koristiti učinkovitije roditeljske postupke, odnosno one koji njeguju pozitivne razvojne ishode za dijete te stvoriti emocionalno ozračje koje povoljno djeluje na razvoj djeteta (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Roditeljska samoučinkovitost, čini se, predstavlja važan zaštitni posredujući faktor za čimbenike rizika kao što su majčina depresija i rizici vezani uz temperament djeteta (Teti i Gelfand 1991; MacPhee i sur. 1996; Gondoli i Silverberg 1997, prema Gilmore i Cuskelly, 2008), kao i uskraćivanje podrške djetetu od strane roditelja i negativne tehnike discipline (vikanje, omalovažavanje, tjelesno kažnjavanje i sl.) (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Roditeljska kompetencije kao čimbenik poticanja kvalitetnih odnosa s djecom može se objasniti kroz dimenzije obiteljske kohezije, fleksibilnosti i komunikacije (Olson i Gorall, 2003). Naime, obiteljska kohezivnost jedna je od dimenzija obiteljskog funkcioniranja koja se odnosi na emocionalnu povezanost i osjećaj bliskosti koju članovi imaju jedni prema drugima (Olson, 2000, prema Berc i Blažeka Kokorić, 2012). Kompetentni roditelji imaju znanja o tome da njegovanje bliskosti s djecom, kroz različite zajedničke aktivnosti, doprinosi i kvalitetnijim odnosima te smanjenju nezadovoljstva među članovima obitelji (Berc i Blažeka Kokorić, 2012). Osim toga, obiteljska kohezivnost kao emocionalna klima u obitelji, omogućuje djeci regulaciju i upravljanje emocijama, bilo lakšim ili težim, posebice kada žive u okolini u kojoj se osjećaju prihvaćeno i zbrinuto (Macuka, 2012). Istraživanja u području roditeljstva konzistentno pokazuju kako općenito bolju prilagodbu imaju djeca koja su uspostavila sigurnu privrženost s roditeljima, koja imaju roditelje koji su emocionalno topli i umjereno kontrolirajući, te potiču i prihvaćaju dijete (Cummings, Davies i Campbell, 2000, prema Macuka, 2012). Obiteljska fleksibilnost odnosi se na stupanj u kojem su moguće promjene u obitelji (promjene u vođenju obitelji, promjene u ulogama u obitelji, promjene u obiteljskim pravilima), odnosno na to kako članovi obitelji balansiraju stabilnost i promjenu (Olson i Gorall, 2003). Kohezivne i fleksibilne obitelji pružaju primjerenu podršku djeci, ponašaju se dosljedno te na taj način stvaraju osjećaj kontrole i sigurnosti te jačaju djetetovo samopoštovanje (Kliwer i Kung, 1998, prema Bezinović, Manestar i Ristić Dedić, 2004). U obiteljima u kojima roditelji potiču stupanj neovisnosti djece, adekvatan dobi, komunikacija je vrlo važna komponenta. Naime, kompetentni roditelji komuniciraju sa svojom djecom na način da je komunikacija jasna, emocije se slobodno izražavaju, a nesporazumi se rješavaju dogovaranjem i kompromisima uz spremnost na promjene (Štalekar, 2010). Obitelji u kojima postoji visoka kohezija i fleksibilnost te otvorena komunikacija među članovima obitelji ostvaruju pozitivne odnose između roditelja i djece te na taj način pridonose i razvoju prosocijalnoga ponašanja, ne samo kod djece, već i kod adolescenata (Merkaš, 2019).

Uža i šira društvena okolina postavlja visoke zahtjeve pred suvremenog roditelja. Međutim, i dalje ne postoji konsenzus oko njihovih jednoznačnih obilježja, budući da se očekuje da roditelj zna kako dijete misli, osjeća, da radi na povećanju zadovoljstva svoje cjelokupne obitelji te da bude usmjeren na razvijanje djetetove opće dobrobiti (Ljubetić, 2007). Od suvremenog se roditelja očekuje da promijeni svoju

percepciju djeteta na način da “napravi pomak od odgoja za poslušnost prema odgoju za odgovornost, kreativnost i kritičko mišljenje“ (Maleš, 2012, str. 2). Odnosno, sliku djeteta koje pasivno prima utjecaj odraslih, zamijeniti slikom djeteta koje je aktivno, kompetentno i sposobno biće (Maleš, 2012). Pritom, valja naglasiti kako je iluzorno očekivati od roditelja da ispune sve zahtjeve koja društvo stavlja pred njih te je u tom kontekstu nužno osigurati socijalnu i stručnu potporu (Ljubetić, 2007), koja će omogućiti stjecanje vještina i znanja o kvalitetnim roditeljskim postupcima, što može dovesti do većeg zadovoljstva roditeljskom ulogom.

METODA RADA

Cilj ovoga rada jest ispitati samoprocjenu roditelja vlastite roditeljske kompetencije te razliku o samoprocjeni ovisno o broju djece u obitelji i stupnju obrazovanja roditelja.

Iz definiranih ciljeva, a temeljem dosadašnjih spoznaja navedenih u teorijskom dijelu rada, proizlaze osnovne hipoteze: (I) Postoji statistički značajna razlika u samoprocjeni roditeljske kompetencije s obzirom na broj djece u obitelji; (II) Postoji statistički značajna u samoprocjeni roditeljske kompetencije s obzirom na stupanj obrazovanja roditelja.

Za potrebe istraživanja korišten je Upitnik roditeljskog doživljaja kompetencije (Gibaud-Wallston i Wandersmann, 1978, prema Gilmore i Cuskelly, 2008), hrvatsku verziju upitnika prevela je i prilagodila Mandarić Vukušić (2016). Navedeni upitnik sadrži 17 čestica koje mjere roditeljsko zadovoljstvo vlastitim roditeljstvom i doživljaj roditeljske učinkovitosti. Korištena je skala procjene od 1 do 6 (1 - u potpunosti se slažem, 6 - uopće se ne slažem).² Istraživanje je provedeno tijekom 2019./2020. akademske godine na prigodnom uzorku (N=86), odnosno na roditeljima studenata pedagogije Filozofskog fakulteta u Rijeci. Ispitanici su bili upoznati s predmetom i ciljevima istraživanja te su bili upoznati s pravom na anonimnost i odustajanje od sudjelovanja u istraživanju.

Navedeni upitnik prvenstveno je bio namijenjen osobama koje su po prvi puta dobile dijete, no s vremenom je upitnik primjenjivan i za ispitivanje procjene roditeljskih kompetencija (Rogers i Matthews, 2004). Mandarić Vukušić (2016) provjeravala je valjanost skale metodom osnovnih komponenata, te je unutarnja konzistencija supskala izračunata pomoću Cronbachovog alfa koeficijenta. Dobivena je dvofaktorska struktura skale kojom je objašnjeno 41,4% ukupne varijance. Dvofaktorska struktura prihvaćena je i u ranijim istraživanjima mnogih autora (Johnston i Mash, 1998; Ohan i sur., 2000; prema Rogers i Matthews, 2004; Gilmore i Cuskelly, 2009).

Najviši stupanj obrazovanja većine ispitanika je srednja škola (70,9%). Većina ispitanika ima dvoje djece (52,3%), dok je podjednak broj roditelja koji imaju jedno (17,4%) ili dvoje djece (22,1%) (Tablica 1).

Tablica 1. Struktura uzorka

	VARIJABLE	N	%
STUPANJ OBRAZOVANJA	Nezavršena osnovna škola	0	0
	Osnovna škola	0	1,2
	Srednja škola	61	70,9
	Viša škola ili preddiplomska razina	9	10,5
	Fakultet	16	18,6
	Magisterij ili doktorat	0	0
BROJ DJECE	Jedno	15	17,4
	Dvoje	45	52,3
	Troje	19	22,1
	Četvero	2	2,3
	Petero	1	1,2

² 1 u potpunosti se slažem; 2 slažem se; 3 uglavnom se slažem; 4 uglavnom se ne slažem; 5 ne slažem se; 6 u potpunosti se ne slažem

	Šestero	2	2,3
	Sedmero i više	2	2,3

REZULTATI I DISKUSIJA

Tablica 2. prikazuje deskriptivnu statistiku svake čestice pojedinačno. Čestice s kojima se složilo najviše ispitanika roditelja su sljedeće: “Biti dobar roditelj samo po sebi je nagrada” (M=1,6341, SD=1,27184) i “Iskreno vjerujem da imam sve vještine potrebne da budem dobra majka/otac svojem djetetu” (M=2,1163; SD=1,21889). Roditelji su pokazali najmanje slaganje s česticom: “Kada bi majčinstvo/očinstvo bilo zanimljivije, bio/-la bih više motiviran/-a biti bolji roditelj” (M=5,5465; SD=0,876). Prema deskriptivnim pokazateljima, možemo zaključiti da se ispitanici osjećaju kompetentnima u ulozi roditelja. Dodatno, deskriptivni podaci pokazuju kako ispitanici ne doživljavaju svoju ulogu roditelja frustrirajućom, ne osjećaju se napetima, odnosno smatraju da imaju kontrolu nad svojim roditeljevanjem.

Tablica 2. Deskriptivna statistika

ČESTICE	N	\bar{x}	St.dev.
Iako roditeljstvo može biti predivno iskustvo, osjećam se frustrirano sada kada je moje dijete u ovoj dobi.	86	4,7907	1,49600
Liježem i budim se s istim osjećajem kako nisam mnogo postigao/-la.	86	4,8488	1,40183
Ne znam zašto, ali ponekad se osjećam izmanipulirano, a trebao/-la bih imati kontrolu nad situacijom.	86	4,2907	1,37940
Moj/-a otac/majka bio/-la je bolje pripremljen/-a da bude otac/majka, nego što sam to ja.	86	4,8837	1,33212
Teško je biti roditelj jer nisi uvijek siguran postupaš li dobro ili ne.	86	2,4767	1,60680
Ponekad mi se čini da ništa ne stignem napraviti.	86	3,2093	1,72263
Moji afiniteti i interesi su u drugom području, ne u roditeljstvu.	86	4,9535	1,33643
Kada bi majčinstvo/očinstvo bilo zanimljivije, bio/-la bih više motiviran/-a biti bolji roditelj.	86	5,5465	,87658
Roditeljstvo me čini napetim/-om i nervoznim/-om.	86	4,8140	1,35917
Ako roditelj zna kako njegovo ponašanje utječe na dijete, kao što ja znam, lako je riješiti sve poteškoće s djecom.	86	2,8023	1,35316
Drugi roditelji bi od mene mogli naučiti sve što im treba da budu dobri roditelji.	86	3,3953	1,10910
Roditeljstvo nije teško jer svaki problem se lako rješava.	86	3,8256	1,58813
Ispunio/-la sam vlastita očekivanja u pogledu brige za svoje dijete.	86	2,3837	1,41562
Ja najbolje znam što muči moje dijete.	86	2,9419	1,24006
S obzirom na to koliko dugo sam roditelj, u potpunosti sam upoznata s tom ulogom.	86	2,1860	1,41014
Iskreno vjerujem da imam sve vještine potrebne da budem dobra majka/otac svojem djetetu.	86	2,1163	1,21189
Biti dobar roditelj samo po sebi je nagrada.	86	1,6341	1,27184

Analizom varijance nezavisnih uzoraka kojom se utvrđuje razlika aritmetičkih sredina među grupama ispitala se razlika u procjeni roditeljskih kompetencija s obzirom na nezavisne varijable: I) broj djece u obitelji i II) stupanj obrazovanja roditelja (Tablica 3). S obzirom na to da nije bilo ispitanika u pojedinim grupama varijable “stupanj obrazovanja” (nezavršena osnovna škola, osnovna škola i magisterij ili doktorat), navedene su grupe izbačene iz daljnje analize. Zbog malog broja roditelja u pojedinim grupama varijable “broj djece u obitelji” pojedine grupe su spojene (dvoje ili troje djece i četvero i više djece).

Kada je riječ o broju djece u obitelji i procjeni roditeljske kompetencije, analiza varijance nezavisnih uzoraka pokazala je da postoji statistički značajna razlika među grupama samo na čestici „Moj/-a otac/majka bio/-la je bolje pripremljen/-a da bude otac/majka, nego što sam to ja“ te se zbog toga odbacuje prva hipoteza o postojanju statistički značajne razlike u samoprocjeni roditeljske kompetencije s obzirom na broj djece u obitelji ($p=0,02$). Provedbom Mann-Whitney testa za usporedbu među kojim grupama

postoji razlika, uz Bonferroni kontrolu alfa pogreške, utvrđena je statistički značajna razlika između roditelja koji imaju četvero i više djece i jedno dijete (veličina efekta koja iznosi $r=0,25$, što predstavlja mali efekt) te između onih roditelja koji imaju četvero i više djece i dvoje ili troje djece (veličina efekta koja iznosi $r=0,34$, što predstavlja srednji efekt). S navedenom česticom najveće slaganje iskazali su oni roditelji koji imaju četvero ili više djece ($C_4 = 3$; $C_{2-3} = 6$; $C_1 = 5$).

U kontekstu (ne)postojanja istraživanja koja uključuju varijablu "broj djece u obitelji" dotakli su se Čudina-Obradović i Obradović još 2000. godine ističući kako spomenuta tematika nije obrađivana u našoj zemlji, a nije ni predmetom istraživanja u Europi. Navedeno možemo potvrditi i danas, odnosno i dalje je evidentan nedostatak istraživanja koja uključuju varijablu "broj djece u obitelji". Stoga je bilo vrlo izazovno pronaći relevantne rezultate prethodnih istraživanja s kojima bi se mogli komparirati rezultati ovog istraživanja.

Pregledom dostupne literature o ispitivanju procjene roditeljstva, uočeno je da roditelji s većim brojem djece više prihvaćaju djetetov neposluh u odnosu na roditelje koji imaju jedno dijete (Mandarić Vukušić, 2016). Spomenuto se može povezati s rezultatom koji upućuje na to da roditelji s većim brojem djece na neposlušnost djece gledaju kao na razvojnu fazu koja će najvjerojatnije proći (Liebal i sur., 2011). U ovom je istraživanju pronađena razlika na samo jednoj čestici koja se odnosi na usporedbu sa spremnošću na roditeljstvo u odnosu na vlastite roditelje te je nemoguće donositi generalizirane zaključke o odnosu broja djece u obitelji sa samoprocjenom roditeljske kompetencije zbog prevelike diskrepancije u broju ispitanika u pojedinim grupama varijable "broj djece u obitelji".

Stupanj obrazovanja roditelja kao kriterij prema kojemu se ispitivala razlika u procjeni vlastitih roditeljskih kompetencija, pokazala je da postoji statistički značajna razlika među grupama na česticama „Liježem i budim se s istim osjećajem kako nisam mnogo postigao/-la“ i „Roditeljstvo nije teško jer svaki problem se lako rješava“. Druga hipoteza o postojanju statistički značajne razlike u samoprocjeni roditeljske kompetencije s obzirom na stupanj obrazovanja roditelja je stoga, također, odbačena. Na obje je čestice ($p_1=0,015$, $p_2=0,005$), provedbom Mann-Whitney testa za usporedbu među kojim grupama postoji razlika, uz Bonferroni kontrolu alfa pogreške, utvrđena statistički značajna razlika između roditelja koji imaju završeno srednjoškolsko obrazovanje i višu ili preddiplomsku razinu obrazovanja, dok na čestici „Roditeljstvo nije teško jer svaki problem se lako rješava“ razlika postoji i među onim roditeljima koji su završili višu školu ili preddiplomsku razinu studija i fakultet ($p_2=0,014$). Veličina efekta za prvu česticu je mala ($r=0,26$), dok je za drugu česticu veličina efekta srednje jačine ($r=0,3$). Roditelji koji su završili samo srednju školu iskazuju veće slaganje na čestici „Liježem i budim se s istim osjećajem kako nisam mnogo postigao/-la.“ od roditelja sa završenom višom školom ili preddiplomskom razinom i roditelja sa završenim fakultetom ($C_1=5$; $C_{2 i 3}=6$). S česticom „Roditeljstvo nije teško jer svaki problem se lako rješava.“ najveće slaganje iskazuju roditelji sa završenom višom školom ili preddiplomskom razinom, dok najmanje slaganje iskazuju roditelji sa završenim fakultetom ($C_1=4$; $C_2=6$; $C_3=3,5$).

Rezultati prethodnih istraživanja upućuju na povezanost stupnja obrazovanja roditelja s vlastitim znanjima o roditeljstvu. Što je viši stupanj obrazovanja, to je viša razina znanja o roditeljstvu (Morawska i sur., 2008). Viši stupanj obrazovanja ima za posljedicu uspostavljanje novog sustava vrijednosti, redefiniranje životnih ciljeva te ostvarivanje većeg društvenog kapitala (Baldwin i Nord, 1984, prema Kušević, 2013), što se može povezati s rezultatima istraživanja autora Menaghan i Parcel (1991), koji upućuju na to da su starije i obrazovanije majke više orijentirane na razvoj kognitivnih sposobnosti i vještine rješavanja problemskih zadataka.

Dodatno, analizirajući skupine visokoobrazovanih roditelja i onih bez sveučilišnog obrazovanja, Kesserling i suradnici (2012) došli su do rezultata koji upućuju na to da su oni visokoobrazovani roditelji ujedno i motiviraniji u kontekstu razvoja pedagoške kompetencije za obavljanje svoje roditeljske uloge, za razliku od roditelja bez sveučilišnog obrazovanja koji su pak skloniji preuzimanju pedagoških obrazaca svojih vlastitih roditelja.

Tablica 3. Statistički značajne razlike u samoprocjeni roditeljske kompetencije s obzirom na broj djece u obitelji i stupanj obrazovanja roditelja

ČESTICE	VARIJABLE	N	Prosječni rang	p
Moj/-a otac/majka bio/-la je bolje pripremljen/-a da bude otac/majka, nego što sam to ja.	Broj djece u obitelji			0,02
	Jedno	15	13,63	
	Četvero i više	7	6,93	
	Broj djece u obitelji			0,02
	Dvoje ili troje	64	38,43	
	Četvero i više	7	13,79	
Liježem i budim se s istim osjećajem kako nisam mnogo postigao/-la.	Stupanj obrazovanja roditelja			0,01
	Srednja škola	61	33,35	
	Viša škola ili preddiplomska razina	9	50,06	
Roditeljstvo nije teško jer svaki problem se lako rješava.	Stupanj obrazovanja roditelja			0,01
	Viša škola ili preddiplomska razina	9	17,67	
	Fakultet	16	10,38	
	Stupanj obrazovanja roditelja			0,005
	Srednja škola	61	32,94	
	Viša škola ili preddiplomska razina	9	52,83	

ZAKLJUČAK

Različite definicije roditeljske kompetencije naglasak stavljaju na različite aspekte, ali svima je zajednička usmjerenost na dobrobit djeteta. Pojedine definicije ističu nužnost posjedovanja znanja, vještina i konstantnog usavršavanja istog s ciljem prevencije neželjenih roditeljskih ponašanja. Ipak, treba imati u vidu kompleksnost i raznovrsnost faktora koji mogu potencijalno utjecati na razvojni ishod djeteta, a koji nisu nužno vezani uz roditeljske karakteristike. Primjerice, faktori poput temperamenta djeteta, ekonomske stabilnosti roditelja i karakteristika okoline mogu biti presudni na razvojne ishode djeteta te se nepravredno povezati s nekompetentnosti roditelja.

Roditeljska kompetencija kao poželjna karakteristika roditeljstva, ima svoje uporište i u razvoju pozitivnih odnosa s djecom. Obiteljski se odnosi, a samim time i odnosi roditelj – dijete, promatraju kroz tri temeljne dimenzije: kohezija, fleksibilnost i komunikacija (Olson i Gorall, 2003). Njegovanjem emocionalne povezanosti roditelja s djecom, omogućavanjem fleksibilnosti u postavljanju granica te održavanjem otvorene i jasne komunikacije, evidentno je i da odnosi u obitelji postaju kvalitetniji, što može biti vrlo značajno u općem razvoju djeteta, a kasnije i mlade osobe (adolescenta). Translativan utjecaj roditeljske kompetencije na poticanje pozitivnih odnosa s djecom može se, prema tome, očitovati i kao prevencija kasnijih adolescentskih poremećaja u ponašanju. Može se pretpostaviti kako djeca roditelja koji imaju znanja i vještine o roditeljstvu, imaju veće šanse za razvoj prosocijalnih ponašanja u kasnijoj životnoj dobi. Ciljevi ovog istraživanja bili su ispitati samoprocjenu roditelja vlastite roditeljske kompetencije te razliku o samoprocjeni ovisno o broju djece u obitelji i stupnju obrazovanja roditelja. Pronađene su statistički značajne razlike samo na pojedinim česticama ovisno o nezavisnim varijablama, te su zbog toga odbačene obje postavljene hipoteze.

Rezultati pokazuju kako roditelji smatraju da su ispunili vlastita očekivanja u pogledu brige za svoje dijete te da je lako riješiti poteškoće s djecom ukoliko, kao roditelj, poznaje kako njegovo vlastito ponašanje utječe na dijete. Istovremeno, roditelji se većinom slažu s time da je teško biti roditelj jer ne znaju postupaju li uvijek dobro ili ne.

Ograničenje ovog istraživanja je nemogućnost generalizacije na opću populaciju zbog nedovoljno velikog uzorka. Dodatno, ograničenje je i provedba bivarijatne statističke analize na razini čestica.

Preporučuje se da buduća istraživanja samoprocjene roditeljske kompetencije uključe dodatne nezavisne varijable (poput spola, obiteljskog prihoda i obiteljske strukture) te ispitivanje njihove korelacije.

LITERATURA

1. Belsky, J. (1984). The Determinants of Parenting: A Process model. *Child Development*, 55, 83-96.
2. Berc, G. i Blažeka Kokorić, S. (2012). Slobodno vrijeme obitelji kao čimbenik obiteljske kohezivnosti i zadovoljstva obiteljskim životom. *Kriminologija i socijalna integracija*, 20 (2), 1-89
3. Bezinović, P., Manestar, K. i Ristić Dedić, Z. (2004). Obiteljska kohezivnost i zadoovljstvo životom djevojaka i mladića iz sela i grada. *Sociologija sela*, 42 (163/164), 157-172
4. Čudina-Obradović i Obradović (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
5. Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), 45-68.
6. Gilmore, L. i Cuskelly, M. (2008). Factor structure of the Parenting Sense of Competence scale using a normative sample. *Child: care, health and development*, 35(1), 48-55.
7. Jurčević Lozančić, A. i Kunert, A. (2015). Obrazovanje roditelja i roditeljska pedagoška kompetencija, teorijski i praktički izazovi. *Metodički obzori*, 10(2), 39-48.
8. Jurčević Lozančić, A. i Kunert, A. (2015). Obrazovanje roditelja i roditeljska pedagoška kompetencija, teorijski i praktički izazovi. *Metodički obzori* 10, 39-48.
9. Kesselring, M., de Winter, M., Horjus, B., van de Schoot, R. i van Yperen, T. (2012). Do parents think it takes a village? Parents' attitudes towards nonparental adults' involvement in the upbringing and nurture of children. *Journal of Community Psychology*, 40(8), 921-937.
10. Kušević, B. (2009). Licencija za roditeljstvo – buduća realnost ili utopijska projekcija? *Pedagoška istraživanja* 6(1-2), 191-202.
11. Kušević, B. (2013). Odgojne implikacije odgođenog roditeljstva. *Pedagoška istraživanja*, 10(1), 81-101.
12. Liebal, K., Reddy, V., Hicks, K., Jonnalagadda, S. i Chintalapuri, B. (2011). Socialization Goals and Parental Directives in Infancy: The Theory and the Practice. *Journal of Cognitive Education and Psychology*, 10(1), 113-131.
13. Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
14. Macuka, I. (2012). Osobne i obiteljske odrednice emocionalne regulacije mlađih adolescenata. *Psihologijske teme*, 21 (1), 61-82
15. Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 67, 13-15
16. Maleš, D. i Kušević, B. (2011). Nova paradigma obiteljskoga odgoja. U: D. Maleš (Ur.), „Nove paradigme ranoga odgoja“ (str. 44-66). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.
17. Mandarić Vukušić, A. (2016). *Roditeljska kompetencija i (ne)pedagoška zanimanja*. (Doktorska disertacija). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
18. Menaghan, E. G. i Parcel, T. L. (1991), Determining Children's Home Environments: The Impact of Maternal Characteristics and Current Occupational and Family Conditions. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 417-431.
19. Merkaš, M. (2019). Povezanost očeva zadovoljstva i percepcije obitelji sa sudjelovanjem u obiteljskom životu i prosocijalnim ponašanjem adolescenata. *Društvena istraživanja*, 29 (1), 135-154
20. Milanović, M., Stričević, I., Maleš, D., i Sekulić-Majurec, A. (2001). *Skrb za dijete i poticanje ranog razvoja djeteta u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Targa.
21. Morawska, A., Winter, L. i Sanders, M. R. (2008). Parenting Knowledge and its Role in the Prediction of Dysfunctional Parenting and Disruptive Child Behaviour. *Child: Care, Health and Development*, 35(2), 217-226.
22. Olson, D.H., Goral, D. M. (2003): Circumplex Model of Marital & Family Systems. U: F. Walsh (ur.) *Normal family Processes*. New York: Guilford, 514-547.
23. Pećnik, N., Radočaj, T. i Tokić, A. (2011). Uvjerenja javnosti o ispravnim roditeljskim postupcima prema djeci najmlađe dobi. *Društvena istraživanja*, 3(113), 625-646.
24. Pećnik, N., Starc, B. (2010). *Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
25. Pernar, M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina fluminensis*, 46, (3), 255-260

26. Rogers, H. i Matthews, J. (2004). The Parenting Sense of Competence Scale: Investigation of the Factor Structure, Reliability, and Validity for an Australian Sample. *Australian Psychologist*, 39(1), 88-96.
27. Sanders, M.R. (1999). Triple P-Positive Parenting Program: towards an empirically validated multilevel parenting and family support strategy for the pervention of behavior and emotional problems in children. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 2, 71-90.
28. Stevanovic, P. i Rupert, P.A. (2009). Work-Family Spillover and Life Satisfaction Among Professional Psychologists. *Professional Psychology: Research and Practice*, 40(1), 62-68.
29. Štalekar, V. (2010). Dinamika obitelji i prvi teorijski koncepti. *Medicina fluminensis*, 46, (3), 242-246